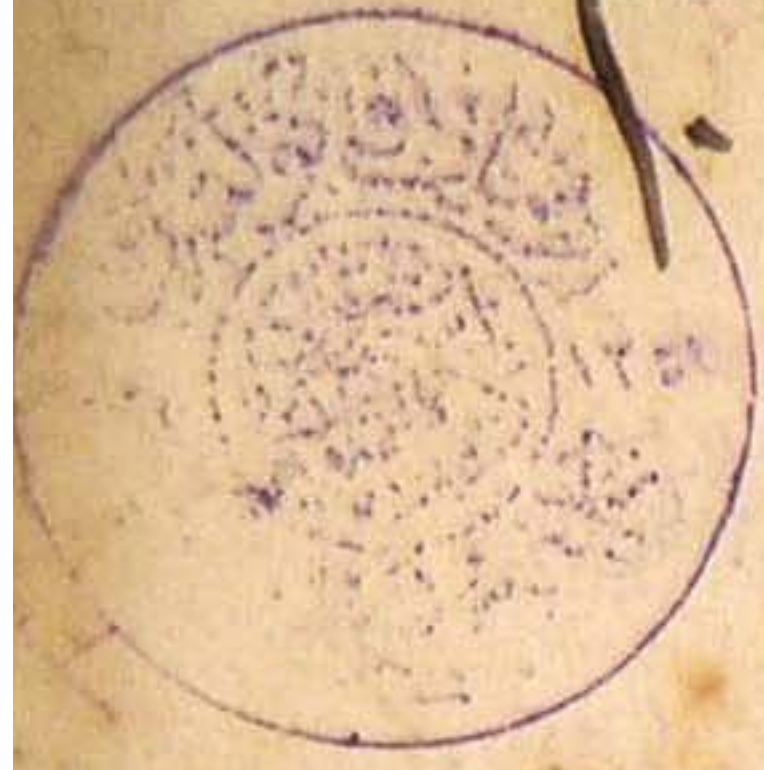

دفتر نشر و برون رسانی
۱۳۴۱

صفحات : ۳ - ۴

شماره - شنبه اول ۱۳۴۱

در دهمی چهارم

دار الفنون

ادبیات فارسی و ادبیات عربی

فلسفه ، اجتماعیات ، تاریخ ، جغرافیا ، ادبیات

ایکمی آید به نشر اول نور

مندیجات

علی اکرم
فاضل نظمی
نجم الدین صادق
خلیل نعمه الله
یوسف شریف
محمد شرف الدین

« نفی » ده تصنع
یونان قدیم ایله اسکی روماده تقویم سال و اصول توریخ
سوسیالیزم
فلسفه اصطلاحی
ادبیات تاریخی
متنبدن اول شعر

استانبول - مطبعة عامرة

۱۹۲۶

یونان قدیم و اسکی روماده تقویم سال

و

اصول توریح

۱. — تقویم سال.

۱. — یونانده .

یونان قومی حیات اجتماعی سنک ایلك دورلرنده سنه یی ایکی فصله ، یازوقیش فصللرینه ، منقسم بیلدیکی حالده ، مؤخرأ اعتدال ربیعی و خریفی یی نظراعتبارہ آلہرق ایلك بهاری سنه نك اوچنچی فصلی و صوک بهاری دخی دردنجی فصلی اولہرق قبول ایتدی و بوصورتہ سنه یی فصول اربعہ یه تقسیم ایلدی .

یونانیلر فصول اربعہ نك ، باخصوص زراعت نقطہ نظرندن ، انکار اولنمیان اہمیتنی دوشونہرك بونلرك ابتدا و انتہالرنی تعیین ایتك لزومنی تقدیر ایتدیلر و بوخصوصده بعض کواكبك طلوع و غروبنی اساس اولہرق قبول ایلدیلر . بوجملہ دن اولہرق قبل المیلادسکزنجی عصرک واسطنہ طوغرو اشتہار ایدن (ویوطییا) (Βοιωτία) لی شاعر (ایسیئوذوس) (Ἡσίοδος) اعمال و ایام (Ἔργα καὶ Ἡμέραι) نام اثرندہ اولکرك طلوعنی اوراق زمانی و غروبنی صبان زمانی اولہرق تعیین ایتدی :

Πληϊάδων ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων ἄρχησθ, ἀμήτου, ἀρότοιο δέ δυσομενάων.

(Ἡσ. Ἔργ. καὶ Ἡμ. 383-384)

کذلك سماك راح (Ἀρκτοῦρος) ك صباحلری طلوع ایتدیکی زمانی باغ بوزومی زمانی دیه تثبیت ایتدی :

Εὖτ ἄν δ,

Ἀρκτοῦρόν τε ἴδῃ ῥόδοδάκτυλος Ἥως,

τότε πάντας ἀπόδρεπε οἴκαδε βότρους.

(Ἡσ. ibi, 609-611). —

امور و مشاغل زراعیه سائرهنک موسمی تعیین ایچون ده طیور مهاجرهنک عزیمت و عودتنه ، اشجار و نباتات مختلفهنک تهرینه و دیگر بر چوق حادثات طبیعییه دقت ایدیلور ایدی .

یونان ارباب زراعتنک عصرلرجه رعایت ایتدیکی بوابتدائی و عملی تقویم سنهنک فن دائره سنده تقسیمنه بالطبع خدمت ایده مزایدی و رسمی یونانک رسمی تقویمی اولامزایدی . یونانیلر - صفحاتنده کی وضوح و قطعیتی نظراعتباره آلهرق - قمری ، سنه لری تقویم ایچون ، اساس اتخاذ ایتدیلر و اعیاد دینه لری بونکله تعیین ایدیلر . یونان قدیم سنه سی اون ایکی شهر قمریهیه منقسم ایدی . لکن یونانیلر شمسی دورینه ده دقت ایدرلر ایدی و بونی قمرکی ایله تألیفه چالیشیرلر ایدی ؛ آنجق بونده مشکلاته تصادف ایدرلر ایدی ؛ بونک ایچون وقوعات تاریخیهنک متین اساسلر اوزرینه استناد و ایتناسی ممکن اولامز ایدی . قمرک اون ایکی دوری ، یا کیش بر حساب نتیجه سنده ، شمسی دورینه مساوی ظن اولونویور ایدی . یونان خلقی حقیقت فیهیه اولدجه مقارن اولان بو تخمین ایله اکتفا ایدیور ایدی ؛ دیگر طرفدن قمرک کندی محوریله ارضک اطرافنده اجرا ایتدیکی دوری تخمیناً اوتوز کونده اکمال ایلدیکی ظن ایدیلور و بو اوتوز کونلک زمانه بر دور شهری قمری (μήν) اسمی ویریلیر ایدی ؛ زیرا لسان یونانیده (Μήνη) قمر معناسنه ملابس اولان (Σελήνη) لفظنک مرادفیدر . یونانیلر تخمینلرنده خطایه دوشدکلرینی و بر دور شهری قمرینک اوتوز کوندن دون - و قطعیت ریاضیه ایله سویلک ایجاب ایدر ایسه یکرمی طقوز یچق کوندن عبارت بر زمانه معادل - کلدیکنی و بنابرین تخمینلرنده خطایه دوشمش بولندقلرینی آئینه واضع قانونی (صولون) (Σόλων) زماننده آکلادیلر و خطالرینی تصحیح ایچون حیلهیه مراجعت ایتدیلر ؛ شویله که : متشکل بولندیقی بتون آیلر اوتوزر کونلک اولمق اوزره بلا انقطاع جریان ایدن یکرمی بش آیلق مدتی ایکی سنه اعتبار ایتدیلر ؛ شو قدرکه بویکرمی بش آیلق مدتی ایکی سنهیه علی السویه تقسیم ایتمزلر ایدی ؛ ایکی سنه دن برنجیسنی اون ایکی ، ایکنجیسنی اوزاوج آیدن متشکل فرض و اعتبار ایدرلر ایدی . یونانیلر شاعر مشارالیه (ایسیئودوس) ک کوننده آیلری اوتوز کوندن حساب ایتدکلری حالده ، مؤخرأ - شهر عربیه مزده جاری اولان - مناوبه اصولنی دهها موافق بولدیلر و بناء علیه ، آیلری مناوبه اوتوزلق و یکرمی طقوزلق اولمق اوزره ایکی صنفه آیردیلر و برنجیلرینه شهر تامه (πλήρεις μῆνες) ایکنجیلرینه شهر ناقصه (κοῖλοι μῆνες)

اسمی ویردیله . بوحسابه نظر آیکرمی بش آیلق مدتی تمثیل ایدن مذکور ایکی سنه دن برنجیسی (۳۵۴) ، ایکنجیسی (۳۸۴) کوندن رها یکیسی برلکده ایکی سنه شمسیه و $7\frac{1}{4}$ کوندن عبارت بولنور ایدی . مناوبه اصولنک نه تاریخده اتخا ایدلیکی بزجه مجهول اولدیگی کبی ، موقع تطبیقه وضعی تاریخی ده غیر معلومدر ؛ آنجق میلاد عیسی دن درتیوز سکسان درت سنه اول تولد ایدن ابوالتاریخ آلیقارناصوس (Ἀλικαρνασός = بودروم) لی (ایروذوتوس) (Heródotos) ک بوندن بحث ایتدیکنه نظر آ مؤرخ مشار الیهک زمان اشتهارنده مرعی بولوندیغنه حکم ویرمک بزم ایچون ضروریدر . (Her. A, 32) .

یونانیله ، فقره سابقه ده بحث ایتدیکنمز وجهله ، $384 + 354$ کوندن ایکی سنه شمسیه تشکیل ایتدکن صوکره باقی قالان $7\frac{1}{4}$ کوندن درت سنه ده اوتوز کونلک برمدت وجوده کلدیکنی نظر مطالعهیه آلدیلر و بناء علی ذلک ، هردرت سنه نهایتنه اوتوز کونلک بر آی علاوه ایتدیلر و بوضورتله شکل ایدن درت سنهک دوره (پنج ساله) (πενταετηρίς) دیدیلر . آنجق بونکله ده قناعت ایتدیلر ؛ تقویم ملی سنویلیرنی فنک ایجاب ایتدیگی درجه تکامله ایصال املیه لرنده کی وسائطایله بلافاصله تنسیقاته دوام ایتدیلر و صوکنده بوبابده کی مساعیلرنی قطعیت ریاضیهیه مقارن دینه بیله جک بر نتیجه علمییه اقتران ایتدیردیلر ؛ شویله که : (۳۵۴) کوندن عبارت اولان سنه قریه نك سکز سنه ده عرض ایتدیگی (۲۸۳۲) کونه مقابل (۳۶۵) کون و $\frac{1}{4}$ کوندن عبارت اولان سنه شمسیه نك عینی مدته ، یعنی سکز سنه ده ۲۹۲۲ کوندن عبارت برمدت ابراز ایتدیگی ؛ بناء علیه ، سکز عدد سنه شمسیه نك سکز سنه قریه دن ۹۰ کون ، یعنی اوچ آی دهابیوک اولدیگی نظر اعتباره آلدی و بواوچ آیدن بر دانه سی سکز سنهک مدتک اوچنجی سنه سی نهایتنه ، بر دانه سی بشنجی سنه سی نهایتنه ، قالان اوچنجی آی ده سکزنجی سنه سی نهایتنه علاوه قیلندی . تاریخ یونانیده (نه ساله) (εννεαετηρίς) اسمیه معروف و فقط موقع تطبیقه تاریخ وضعی غیر معین اولان بوسکز سنهک دورده خطادن سالم دکل ایدی ؛ زیرا سکز سنه قریه - وجه معروض اوزره علاوه قلنان ۹۰ کون ایله برابر - ۲۹۲۳ بحق کون تشکیل ایدر ایدی ؛ بنا برین ، سکز سنه قریه سکز سنه شمسیه دن برحق کوندن عبارت بر فضله ابراز ایلر ایدی ؛ بوفضله ایسه جالب نظر دقت ایدی ؛ چونکه یوز سنه ده بر بحق آیه بالغ اولور ایدی . والحاصل ، (نه ساله) ده یونانیلری غایه علمییه ایصال ایده مدی .

یونان تقویم سالنک موازنه سنی اخلا ایدن تموجک ازاله سی ایچون یاپیلان تجارب

قنیه نك اڪ جدیسی منجم شهر (مه تون) (Μέτων) طرفندن یاپیلان تجربه فنیه در .
(په ریقلیس) (Περικλής) معاصر (مه تون) (په لوپونیوسوس) حرب مزمننده تمیز ایدن
امرای حربیه دن (هه فقطیمون) (Εὐκλείμων) ك حمایه و معاونتیه یونان تقویمنده یاپدیغی
اصلاحات نتیجه سنده دور شمسی ایله دور قمری بی تألیفه موفق اولدی .

تقویم یونانیك اصلاح و تنسیقی بابنده اتخاذ ایدیلان تدابیردن هیچ بریسك قانون
مخصوص ایله تصدیق ایدلمدیكى و بناء علیه ، هیچ بریسك رسمیت مهریخی حامل اولمادیغی
تدابیر مذکورە نك تعددنن آكلاشیلور .

یونان تقویمنده اولان انتظامسزلقدن طولای یونان تاریخك ادوار مختلفه سنه عاډ
وقایع تاریخیه نك زمانمزدده مستعمل تقویم ایله تعیین و تثبیتی متعذر اولسه بیله متعسردر .
یونان سنه نك اون ایکی شهر قریه یه منقسم بولندیغی یونانیلر ، احتمال ، (تومیروس) ك
زماندنبرو بیلورلر ایدی ؛ لکن او زمانلرده ایام کیسه دن اصلاً بحث اولنیور ایدی .

یونانیلر آی کونلره تقسیم ایدرلر ایدی . كذاك قمری ، قرصنده مشهود مختلف
صفحه لره کوره ، مختلف دورلره آیرلرلر ایدی ؛ مثلاً : آك برنجی کوننه غره
(νουμενία) دیرلر ایدی ؛ برنجی کونندن اوننه قدر کچن زمانه اوائل (μηνὸς ἱσταμένου) ؛
اون برندن یکر میسنه قدر اولان اون کونلك زمانه واسط (μηνὸς μεσοῦντος) و بونك
مابعدینه اواخر (μηνὸς φθίνοντος) اسمی ویریلور ایدی .

سنه نك ابتداسی - آیلر ك اسملری کی - مختلف یونان مرکز لرنده متخالف ایدی ؛
حتی آسیانك بعض شهر لرنده آیلر معین اسملر ایله دكل ، معین رقملر ایله - بالفرض :
برنجی آی ، ایکنجی آی . . . کی معین رقملر ایله - یکدیگرندن تفریق و تشخیص
اولنور ایدی .

آئینه لیلر ده سنه تحول صیفی دن اعتباراً باشلار ایدی . آی اوچ اونلق (τρεῖς δεκάδες)
اعتبار اولونور ایدی . آك ابتداسندن اونجی کوننه قدر اولان مدته (آك برنجی اونلغی) ؛
اون برندن یکر میسنه قدر اولان ایکنجی اون کونلك مدته (آك ایکنجی اونلغی) ؛
ویکر میسندن یکر می طقوز ویا او توزینه قدر اولان قسم متباقیسنه (آك اوچنجی اونلغی)
اسمی ویریلور ایدی . آك برنجی ثلثی افاده ایچون ، فقره سابقه ده سویلدی کمز وجهله

اواسطندن مارتك اواسطنه قدر جريان ايدن شهر ثلاثه ايچون ينه آتینه ليرجه موضوع
 و مستعمل اولان اسملك (كيزيقوس) ليرجه ده عينا استعمال ايديله كلكرينه مطلع اولدم.
 ماكدونيا لير سنه قريه يي قبول ايتمشر ايرى. ماكدونيا ليرك تقويمى، عموميت اعتباريله،
 آتینه تقويمه مشابه ايدى. آسيانك اسكندر كير طرفندن استيلا سندن صوكره قطعه
 مذكوره شهرلرندن بعضيلرى ماكدونيا سنه سنى قبول فقط بعض تعديلات ايله استعمال
 ايتديلر؛ حتى آسيالير مؤخرأ تقويم رومى يي قبول ايتدكلى زمان تعديلات مذكوره يي ده
 نظراعتباره آلدلر و بنابرین بونى ده تعديل، حتى آيلرندن بر چوقلرينك اسملرني تبديل
 ايدمرك قوللاندیلر.

روما ايمپراطورلغى زماننده آسيانك مختلف ايالتلرنده مختلف آي اسملرى قوللاندیلر
 ايدى؛ حتى آسيا شهرلرندن بعضيلرينك - بالاده ذكر ايتديكمز وجهه - آيلرى رقلرايله
 تسميه ايتملرى امور و معاملات رسميه و خصوصيه لرني تشويش و تغليطدن محافظه و وقايه
 مقصدينه مبنى و بوندن ايلرو كليور ايدى.

۲. - روماده :

روماليلر، (يوستينثانوس) ك زمان حكمداريسنه قدر اوچ تقويم دكيشديرديلر.
 بو اوچ تقويمدن برنجيسى روما بانيسى (رومولوس) ه، ايكنجيسى بونك خلفى (نوما
 پومپيليئوس) ه نسبت اولنور؛ اوچنجيسى (يوليئوس چهزار) ك اثر همتيدر.
 (رومولوس) ك سنه سى اوچيوز درت كوندن عبارت اولوب اون آيه منقسم ايدى.
 بونلر صره سيلاه شونلردر :

Martius

Aprilis

Maius

Junius

Quinctilis

Sextilis

September

October

November

December

برنجی، اوچنجی، بشنجی و سکنجی آی اوتوز برر، دیکرلری اوتوزر کونلک ایدی. لکن (رومولوس) ک اون آیلق سنه سنی سنه نجومیه ایله مساوی قیلمق ایچون چوق کون علاوه ایتمک لازم ایدی؛ زیرا سنه مرقومه نك متشکل بولندیغی اون آی - سنه نك بولکونکی تقسیمیه - مارتک ابتداسندن شباطک انتهاسنه قدر جریان ایدن مدتک مجموعی طولدوراماز ایدی؛ بوندن پک دهها دون بر مدتی تمثیل ایدیور ایدی. واقعاً رومالیلر ناقص سنه لرینی سنه کامله یه افراغ ایچون کونلر علاوه ایدرلر ایدی، لکن بو بابده کی طرز حرکتلری اصول وانتظامدن محروم ایدی؛ چونکه علاوه سی لازم کلن کونلرک عددی غیر معین اولدقدن بشقه بونلرک سنه نك منقسم فرض اولندیغی اوچیوز درت کوندن هانکیسندن صوکره علاوه ایدیله جکی ده غیر معین ایدی؛ بوندن ماعدا رومالیلر آنجق اللرنده کی تقویمده یاز آیلری اوله رق کوستریلان آیلرک قیش موسمنه و بالعکس قیش آیلرینک یاز موسمنه تصادف ایتدکلرینی کوردکلری و بناء علیه، تقویم نجومیدن بستیون تباعد ایتدکلرینک فرقنه واردقلری زمان سنه یه کونلر علاوه ایدرلر ایدی.

بو حال، طبیعی، چوق دوام ایده من ایدی. عنعنیه نظراً (نوما پومپیلیئوس) سلفی (رومولوس) ک تقویمینی تقویم نجومی یه دهها زیاده تقریب و ممکن اولدیغی قدر بوکا تطبیق ایچون اون آیلق سنه نك نهایتنه (یانوس) (Janus) و (فهبروئوس) (Februus) آیلرینی علاوه ایدرک سنه یی اوچیوز اللی بش کونلک واون ایکی آیلق سنه قریه حالته قویدی. مع مافیه، بو تعدیلات روما سنه سنی قطعیت ریاضیه ایله سنه قریه یه معادل قیلامادی؛ زیرا قر اون ایکی دورینی اوچیوز اللی بش کونده دکل، اوچیوز اللی درت کونده اکمال ایدر. بناء علیه، روما سنه سیله سنه قریه آره سنده ینه بر کونلک فرق موجود ایدی. (نوما پومپیلیئوس) ک رومالیلرک سنه سنی سنه قریه دن بر کون دهها بیوک کوسترمه سنده کی سر و حکمتی رومالیلرک عنعنوی عاداتنده آرامق ایجاب ایدر: اعداد زوجیه ایله اعداد فردیه، اوغور و میمنت نقطه نظرندن، رومالیلر ایچون عینی درجه یی حائز دکلر ایدی؛ تک عددلر رومالیلرک نظرنده چفت عددلردن دهها میمنتلی ودها اوغورلو ایدی. بوکا بناءً عدد زوج ایله ختام بولان اوچیوز اللی درت کونلک سنه قریه نك نهایتنه بر کون علاوه سیله ییل

اوجیوز الی بش کونه ابلاغ اولندی . استطراد طریقله شونی علاوه سویلیه لم که عددلرک زوجیت و فردیتنه دقت ایتمک عادت غریبه سی اقوام قدیمه و جدیده نك بشقه لر نده ده ، حتی بزده ده مشاهده اولنور .

نومانك اصلاحاتندن صوکرده روم تقویمی تقویم نجومیدن فرقلی ایدی . بو فرقك ازاله سی ایچون هر ایکی ییلده بر کره سنه یه - احواله کوره - یکر می ایکی ویا یکر می اوج کون ، یعنی هر سکر سنه یه طقسان کون علاوه اولونور ایدی . بویکر می ایکی ویا یکر می اوج کونلك مدته (مهرچه دونیؤس آی) (Mensis Mercedonius) اسمی ویرلدی .

مهرچه دونیؤس آی شباطك یکر می اوجیله یکر می دردی آره سنه صیقیشدیریلیر و بو اعتبار ایله (شهر حائل) (Mensis intercalaris) نامیله آکیلیر ایدی . روم سنه سنك بوشلغنی املا ایچون وجوده کتیریلن بو یکی آی ، آیری بر آی اولقله برابر ، مستقل دکل ایدی : شباطك یکر می اوجیله بر لکده بر کون تشکیل ایدر ایدی .

(مهرچه دونیؤس) ك علاوه سی رؤسای روحانیه نك (Pontifices) کیفه تابع بر مسئله ایدی ؛ زیرا علم نجومك لدنیاتنه بونلردن بشقه هیچ بر کیسه واقف دکل ایدی ؛ بناء علیه ، کندیلرینك ویا رؤسای سائر نك منافع شخصیله ایجاباتنه باقهرق ویا خود واردات عمومی ملزملرینك (Publicani) منافع مادیله رینی التزام و بونلری کوزه تهرک سنه یی تمید ویا تحدید ایدر لر و بونك نتیجه طبیعیه سی اوله رق امور و معاملات رسمییه و خصوصیه یی تشویش و تغلیطه و خسار کلی یه اوغراتیر لر ایدی . آزادلیلر (Liberti) ویا (Libertini) صنفی رئیس Cn. Flavius تقویمك کندیسنجه معلوم اولان ویا خصوص ایام سعد (dies fasti) وایام نحس (dies nefasti) ه تماس ایدن قسمی عمومی نشر و اعلان ایتمک صورتیله رؤسای روحانیه نك تحکم خود سرانه سنی تعدیله موفق اولمشسه ده ، ایام کیسه نك امر علاوه سنده جاری اولان اصول و تقویم سالك کلی اعتباریله عرض ایتدیکی تردد و تحول دوام ایدیور ایدی .

روما تقویمك اشد احتیاج ایله محتاج بولندیغی جذری و اساسی اصلاح و تنسیق (یولیئوس چهزار) ه موعود ایدی .

(یولیئوس چهزار) رومانك (۷۰۸) نبی سنه دوریه تأسیسنده - میلاد عیسی یه تقدم ایدن عصرک نصف ثانیه سی اوائلنده - باش رئیس روحانی (Pontifex maximus) صفتیله تقویمك تصحیحی تصمیم ایتدکن صوکره قولصوللقد رفیق (Collega in Consulatu)

(لهپیدوس) ك رأى موافقتنى استحصال ايتديكى كې حكماى يونانيه دن (صوسى به نيس) (Σωσιγένης) كده معاونت علميه و فنيه سنه مراجعت ايلدى . والحاصل، چهاراولا : ممالك مصريه نك ۳۶۵ كونلك سنه سنى قبول ايتدى ؛ ثانياً : سنه نك شهوراشى عشرندن هر برينك ايامى عددينى تعيين ايتدى ؛ ثالثاً : رأس سنه يى مارتك ابتداسندن كانون ثاينك ابتداسنه نقل ايتدى . قونصول (Consul) پايسنه ارتقا ايدنلر وظيفه مودوعه لرينه كانون ثاينك ابتداسنده مباشرت ايدرلر ايدى ؛ حتى بواصول رومانك ۶۰۱ نجى سنه دوريه تأسيسندن برو عاداتا عادت حكمنى آلمش ايدى . چهارار، رأس سنه همچون شنلكلى بركون آراركن، كانون ثاينك ابتداسندن دها مطمئن و محتشمى بوله ميه جغنى آكلايجه، بالطبع بونى اغماض واهال ايدمهز ايدى . (چهارار) ، اصلاحاتنه تصادف ايدن، مذكور (۷۰۸) سنه سنى - جمعاً ۷۴۵ كوندن عبارت برمدتى تمثيل ايتك اوزره - اون بش آيدن متشكل اعتبار ايتدى و بو صورتله وجوده كتيرديكى سنه ممدوده يه « تشويش و تغليطك سال واپسينى » (Annus confusionis ultimus) لقبى ويردى . لكن بو تعديلاته رغماً (چهارار) ك ۳۶۵ كونلك سنه سيلاه سنه نجوميه آرمهنده التى ساعتك بر تفاوت باقى ايدى .

ايشته، بو تفاوتك رفقى مقصديله دركه هر درت سنهنده بر شباطك يكرمى اوچيله يكرمى دردى آرمهنه بركون علاوه ايدلى و بوكا (يوم حائل) (dies intercalaris) دنيلى . عربلرجه بو مقامده وضع و قبول ايديلن و بزجه ده اوتهدنبرو استعمال ايديله كلان (يوم كييسه) تعبيرى (dies intercalaris) تعبيرينك مقابليدر . (كييسه) لفظى، قاموس عربى يه كورد، « چقور وچاى مقوله سنى طوپراقله طولدورمق و على العموم طولدورمق... ادخال ايتك... » معنارينه كلان (كېنس) مصدرندن مأخوذ اولوب « طولدورلمش شينه و كندى همچون بركون سرقت اولنش سنه يه اطلاق اولنور » . (كييسه) لفظنك تائيتى موصوفى اولان (سنه) لفظى اغتباريله در؛ حتى لفظ مذكور سنه نك يوم زائدينده افاده ايچون قوللانيلور ايسهنده ، (سنه) اسم مؤنثيله استعمالى اكثر اولديغندن (يوم) لفظ مذكرينى توصيف ايتديكى تقديرده ده صيغه تذكير ايله (كييس) شكلنده دكل، صيغه تائيت ايله (كييسه) هيئتنده قوللانيلور؛ بناء عليه ، (يوم كييس) دكل، (يوم كييسه) دينور . بو نظريه دن صرف نظر، مذكور (تا) حرفنك تائيت ايچون دكل، (كييس) لفظنك وصفيتدن اسميته نقلنى تنصيص ايچون بونك آخريته كتيرلمش اولمى ده ملحوظ و محتملدر . شباطك يكرمى درندن اعتباراً مارتك ابتداسنه قدر جريان ايدن مدت - زيرده

ویره جکمز تفصیلاتدن آکلاشیله جغی اوزره - آلتی کوندن عبارتدر. بو آلتی کونی مارتک برنجی کوندن باشلایه رق کیرویه، یعنی شباطک یکرمی دردینه طوغرو تعداد ایده جک اولور ایسهک، ۲۴ شباطک (مارتک ابتداسنه تقدم ایدن آلتنجی کون) (dies sextus ante calendas Martias) اولدیغنی کوره جکمز.

رومالیلر بو حسابی نظر مطالعهیه آله رق سنه کیسهیه (annus bissextilis) دیدیلرکه (مارتک ابتداسنه تقدم ایدن آلتنجی کونی مکرر سنه) دیمکدر. کذلک (مارتک ابتداسنه تقدم این آلتنجی مکرر کون) (dies bissextilis) دینلدی.

چه زارک افولندن صکره یوم کیسه نک - سابق وجهله درت سنه ده بر دکل - اوچ سنه ده بر کره علاوه ایدلمسی یوزندن یکیدن تغلیطه اوغراتیلان تقویم رومی یی ایمرطور (آؤغوسطوس) صورت قطعیته اصلاح ایده رک رؤسای روحانیه نک مارالذ کر سوء استعمالاته سد حائل چکدی.

روماده سنه شمسیه ایله برابر سنه قمریه ده اعتبار اولنور ایدی. رومالیلر قمرک کره ارضک اطرافنده اجرا ایلدیکی دوره و بو دور نتیجه سنده ابراز ایتدیکی صفحه لره کوره (آی) (Mensis) ی (Calendae)، (Nonae) و (Idus) نامیله اوچ صفحهیه تقسیم ایتشلر ایدی. قمرک بو اوچ صفحه سنه تصادف ایدن کونلر رؤسای روحانیه دن بریسی واسطه سیله (قایطولیئوم) ده خلقه اعلان اولنور ایدی. بو اعلان ضروری ایدی؛ زیرا کویلیلر، برطاقم اسباب دینی دن طولایی، ایام مذکورده رومیاه اجتماعه دعوت اولنورلر ایدی. رومالیلر (Calendae) لفظیله ایک برنجی کوننی مراد ایدیورلر ایدی. (Nonae) لفظنه کلنجه، بو: مارت، مایس، تموز و تشرین اولک یدنجی کوننی، دیگر آیلرک ایسه بشنجیسنی افاده ایدر ایدی. والحاصل، (Nonae) دن طقوز کون اوزاق اولان (Idus): مارت، مایس، تموز و تشرین اول آیلرینک اون بشنجی کوننه، قالان دیگر سکزر ایک اون اوچنجی کوننه متصادف ایدی؛ زیرا (Idus) ایله (Nonae) آردسنه حیلولت ایدن طقوز کونلک مدتک تخمیننده بونلرده حساب داخل اولورلر و بناء علیه مذکور طقوز کوندن معدود بولنورلر ایدی.

فقره سابقه ده بحث ایتدیکمز تخمین، ماضیه رجوع ایدلمک صورتیله، اجر اولنور ایدی. بو تخمینده مراد ایتدیکمز کونی حساب داخل قیلدیغمز کبی، آنی تعقیب ایدن (Calendae)، (Nonae) و یا (Idus) ده داخل حساب ایده رز؛ مثلاً: مارتک ابتداسنه

تقدم ایدن درت کونی بولمق ایچون، مارتک برنجی کونی داخل اولمق اوزره، بوندن باشلایه رق کیرویه طوغرو دها اوچ کون صایار ونتیجه ده آرادیغمز کونک شباطک یکر می آتییسی اولدیغنی آکلارزه، که بونی رومالیلر عرض ایتدیگمز کبی، (مارتک ابتداسنه تقدم ایدن دردنجی کون) (Quartus dies ante Calendas Martias) صورتنده افاده ایدرلرایدی. ایشته، تفصیل ایده جگمزی بالاده سویلادیگمز بو طرز تخمین طولایسیله درکه شباطک یکر می دردندن مارتک ابتداسنه قدر جریان ایدن مدت آلتی کوندن عبارت بولنور و شباطک یکر می دردنجیسی مارتک ابتداسنه تقدم ایدن آلتنجی کون عد اولنور. کذلک سنه کیسه ده شباطک یکر می اوچیه یکر می دردی، یعنی مارتیه تقدم ایدن آلتنجی کونی، آره سنه صیقیشدیریلان کون حقیقی یکر می دردک یاننده بر ایکنجی یکر می درت نظریله باقیدایغنددرکه رومالیلرجه سنه کیسه (annus bissextilis)، یعنی (مارتک ابتداسنه تقدم ایدن آلتنجی کونی مکرر سنه) تسمیه قلندی.

رومالیلر آیک کیف ماتفق ایکی صفحه سی بیننده کی کونلری تعیین ایچون آیک سبقت ایدن (Calendae)، (Nonae) و (Idus) ی اساس اوله رق قبول ایدرلر و حسابلری بوندن اعتباراً ایلرویه طوغرو یوروتورلر ایدی و کیرویه طوغرو یاپیلان تخمینده ante (اول، مقدم) ظرف زمانی قوللاندقلری حالد بونده Post (سوکره، مؤخر...) ظرفی قوللانورلر ایدی؛ مثلاً: آیک ابتداسنی ولی ایدن اون کونی افاده ایچون: (آیک ابتداسندن اون کون سوکره) (Post diem $\times$ Calendarum) تعبیری قوللانورلر ایدی.

رومالیلر اک اسکی زمانلردنبرو آیک هفته لره تقیمنی بیلرلر ایدی؛ شو قدرکه هفته یی سکز کونه تقسیم ایدرلر ایدی؛ زیرا اسکی زمانلرده چفتجیلر و - مؤخر (سهرویئوس طوللیئوس) ک اصدار ایتدیکی اراده موجبنه - Plebs، یعنی عوام صنفنه منسوب اولانلر سکز کون ایشلرلر و طقوزنجی کونی استراحتیه حصر ایلرلر ایدی. رومالیلر جمهوریت دورینک صوک سنه لرنده تدریجاً متروکیت حالنی آلان سکزلک هفته یی بسبتون ترک ایدرک یهودی ملتک یدی کونلک هفته سنی قوللانمغه باشلادیلر.

بوندن برقچ سنه اوللرینه قدر قوللاندیغمز تقویم رومی سنه شمسیه یی ۳۶۵ کون و ۶ ساعتدن عبارت فرض ایدر؛ حالبوکه سنه شمسیه ۳۶۵ کون، ۶ ساعت، ۱۱ دقیقه و ۱۲ ثانیه دن عبارت ایمش. بو فرق روما پاپاسی اون اوچنجی غره غوریونک نظر دقتنی

جلب ایتمکه، ۱۵۸۲ سنه سنده کندی ریاستی تحتند طوپلانان ارباب هیئت چه زارک تقویمی تصحیح ایدرک بوکونکی تقویم افرنجی بی وجوده کتیردی و بوکا، مومی الیهک اسمنه اضافه، *Calendarium Gregorianum*، یعنی غره غوریونک تقویمی اسمنی ویردی. بو صوک تقویم حقنده دها زیاده تفصیلات اعطاسی صلاحیتی تاریخ قدیمک حدودی خارجنده قالمقه، قلممزی بونک ایلرو سنه یوریمکی حدمزی تجاوز ایتمکه مساوی بولیورز؛ بناء علیه، بوباده کی لطف و همی اهلنک یداهلیتته بالتفویض مقاله مزک قسم ثانیه سنه انتقالی شیمه اختصاصکاری ایجاباتندن عد ایدیورز.

ب. — اصول تورخ

۱. — یونانده

یونان لساننده (*χρονολογία*) لفظی کوا کبک و سیا شمس ایله قمرک دورلرینی اساس اتخاذ ایدرک زمانی آکا کوره حساب ایلکدن عبارت بولنان علمه ویریلان اسمدر. یونان قدیمدن بالذات لاتین لسانه، لاتین لسانندن ده بالواسطه غرب السنه جدیده سنه (*chronologie*) شکلنده انتقال ایدن لفظ مذکورک بزده مقابلی (تاریخ) لفظیدرکه (تاریخ) [۱]

[۱] تاریخ لفظی و بونک مرادفلی تورخ، مؤارخه و أرخ لفظلری حقنده ارباب لغت و علمای اشتقاق بیننده اوتهدنبرو اختلاف وارد. فی الحقیقه لفظ مذکور قاموس عربی مؤافی مجدالدین فیروز آبادی مرحومک اطلاقه کوره الفاظ عربیه دن معدود اولدیغی حالده، بشقه لری عجمه اولدوغنده اتفاق فقط اصل و منشائی خصوصنده اختلاف ایتدیلر؛ حتی بعضیلری مسوده دفتر دیوان اسمی اولان (تاریک) لفظ فارسیندن معرب اولدیغی سویلدیلر؛ بعضیلری ده (مؤرخ) کله سنک (ماه روزه) دن معرب اولدیغی ادعا ایلدیلر. حضرت امام علی علیه السلامک دلالتیه دور جناب فاروقیده وضع تاریخ حقنده یاپیلان معلوم تشکیلاتدن اعتباراً عربلرجه قولانیلمغه باشلایان بوکله حقنده علم السنه صوک سوزینی حالا سویلیه مه مشدر. عربجه دن لسانمزه انتقال ایدن تاریخ لفظی هر حالده تتبعه شایاندر. عاجزلری برقچ سنه نبرو ذهنی اشغال ایدن بوکله لردن أرخ کله سنک: مبدأ، اساس، باشلانغیج، معناسنه کلان آرخی (*Ἀρχή*) لفظ یونانیسنه لفظاً مشابه اولدیغی ملاحظه ایدرک بوندن انش اولسنه قائل اولمغه همان مائلیم؛ چونکه بو ایکی کله بیننده کی مشابته لفظیه دنماعداد معنی جهتندن ده بینهماده اولان علاقه بر متفکرک نظردقتندن دور قالماز. معافییه بونازک مسئله لسانیه اطرافنده دها خیلی اوغراشمق لازمدر.

مصدر عربیسندن محرفدر . بچشمزده (تاریخ) لفظنك واسع و شمولی مفهومى تحديد و تعديل ایدمرك ديورزكه : (تاریخ) وقوعات ماضیه دن هر برینك عايد اولدینى زمانى تعیین و تثبیت ضمننده اتخاذاى لازم (اصول) ی بیلدیرن و بوندن باحث اولان علمدر . بواعبار ايله (تاریخ) علم جلیل تاریخك بر قسم لاینفکی اولور . بوتقدیرده (تاریخ) اسمنه بدل (اصول تاریخ) تعبیرنى قوللانه بیلیرایدك؛ شوقدرکه (اصول تاریخ) تعبیرى (Méthode historique) تعبیرینك لسانمزدده مقابلی اوله رق قوللانیلمغله التباسی دعوت ایتسی ملحوظدر ؛ بونك ایچون (اصول تورخ) اصطلاحنى ترجیح ایتدك :

اسکی وقایع تاریخیه نك الیوم مرعى و مستعمل اولان تاریخ هجرى ویا میلادى ايله تعیین و تثبیتى بعضاً مشکل ، چوق دفعه لرده مستحیلدر ؛ زیرا (رأس سنه) اقوام قدیمه نك كافه سنده عینى دکل ایدی ؛ بوندن ماعدا اقوام قدیمه دن بعضیلری سنه شمسیه یه ، بعضیلری سنه قریه یه ، بعضیلری ده سنه شمسیه ايله سنه قریه نك مزج و تألیفندن حصول بولمش سنه یه رعایت ایلرلر ایدی ؛ بوندنماعداده (ییل باشی) هر قوم ایچون بر دانه دکل ایدی ؛ هر قومك بری متجاوز ییل باشیلری وارایدی . اسباب مسروده نظر مطالعه یه آلیر واسکی تقویملرك توارخ مختلفه ده کوردیکى تبدلات و تابع طوتولدینى تعدیلات تأمل قیلنور ایسه اسکی وقایع تاریخیه نك زمان وقوعنى تعیین خصوصنده تصادف ایدیلان مشکلاتك اهمیتی تسلیم اولونور . اثرلری ایادی متأخرینه انتقال ایدن قدماى مؤرخینه کلنجه ، بونلر تألیفلرنده زوایت ایتدکلری وقایع تاریخیه نك زمان وقوعنى قطعی صورته تعیین ایتیورلر . توارخ قدیمه نك عادتاً علامت فارقه سی مثابه سنده اولان بومهمیت تتبعات علمییه مزى اشکال ایدر ؛ زیرا بویله بر حال تردد قارشوسنده فرضیه لره ، مقایسه لره ، تخمیناته ، ظنیاته و الحاصل صور احتمالیه نك كافه سنه مراجعه مجبور اولورز .

یونانیلر بدایتده حکمدارلرینك مدت سلطنتلرینى ، مؤخرأ (آر خون) (Ἀρχοντες) ، یعنی حکومت رئیسلرینك زمان ریاستلرینى نظراً اعتباره آلهرق سنه لری تعداد ایدرلر ایدی . آتینه ده هر سنه اوسنه نك دوامی مدتجه مملکتی اداره ایدن طقوز رئیسدن بریسنك اسمیه تسمیه قیلنور ایدی ، که او حالده رئیس مرقومه (آر خون نه پونیموس) (Ἀρχων ἐπώνυμος) یعنی (رئیس نامبخش) اسمی ویریلور ایدی ؛ زیرا مقام ریاستی اشغال ایتدیكى سنه نك آنك نامنه اضافه تسمیه اولونمسنه نظراً رئیس مومى الیه اوسنه یه نوعماً کندى اسمنى بخش ایلور

ایدی. اسپارطهده سنه بش (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) یعنی ناظر دن بریسنک اسمیله تسمیه اولنور ایدی، و مرقومه بوراده ده ینه (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) لقبی ویریلیر ایدی. لکن سنه نك ابتداسی آتینه واسپارطهده عینی کونه تصادف ایتیمور ایدی؛ زیرا آتینهده (آرخون) لر کانون ثانی ابتداسنده (و ٤٩٠ سنه سندن اعتباراً تموزك ابتداسنده) انتخاب ایدلدکری حالده، اسپارطهده (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) لرک انتخابی ایلولده اجرا اولونور ایدی. (آرغوس) ده زمان الٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ (ایرا) (Hera) نك معبدینه قید حیات صورتیله انتخاب اولونان باش راهبه نك سننی کوسترن سنه لرک عددیله اولچولور و حساب اولونور ایدی. (ایلیس) (Hellas) لیلر هریش سنهده بر کره تحول صیفی بی تعاقب ایدن ایلک بدر تامده اجرایی معتاد اولان (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) مسابقه لریله سنه لری تعداد ایدر لر ایدی. مؤرخ لر زمانی - عموم یونان عالم نك آکلیه بیله جکی یکنسق بر طرزده تعیین مقصدیله - چوق دفعه لر (انسال) ه (Tevet) تقسیم ایدر لر ایدی. مؤرخ (ایروذوتوس) اوچ نسلی بر عصره معادل، یعنی بهر نسلی اوتوز اوچ بچق سنه دن عبارت عد ایدر. زمانك انسال ایله حسابی اصولی میلاد عیسی یه تقدم ایدن اوچنجی عصرک اواسطنه قدر دوام ایتدی. سنه لرک تعدادنده ایلک دفعه اوله رق (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) لری اساس اتخاذ ایدن مؤرخ میلاددن ٢٦٠ سنه اول بر حیات اولان مؤرخ (تیمئوس) (Timaeus) اولدی. قبل المیلاد ٧٧٦ سنه سی (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) مسابقه لرینک تاریخ تاسیسی اولق اوزره عموم طرفندن قبول ایدلشدر. کیف ماتفق بر (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) ك قبل المیلاد هانکی سنه یه تصادف ایتدیکنی بولق ایچون مذکور (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) ه تقدم ایدن (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) ی درده ضرب و حاصل ضربی (٧٧٦) دن طرح ایلرز؛ مثلاً: ٨٧ نجی (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) ك قبل المیلاد هانکی سنه یه تصادف ایتدیکنی بولق ایچون بونك ماقبلنده کی ٨٦ نجی (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) ی درده ضرب ایدرز (٣٤٤ = ٤ × ٨٦) و حاصل ضرب اولان ٣٤٤ عددینی ٧٧٦ دن طرح ایلرز (٧٧٦ - ٣٤٤ = ٤٣٢). ایشه باقی قالان ٤٣٢ رقمی ٨٧ نجی (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) ك برنجی سنه سنك قبل المیلاد ٤٣٢ سنه سنه مصادف اولدیغنی کوستر. اکر (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) لرک عددی ٧٧٦ عددینی تجاوز ایدر ایسه، تعبیر آخرله: (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) لر میلاددن صکره کی زمانلره تصادف ایلر ایسه، عینی معامله حسابیه یی یورتمکله برابر، حاصل ضربدن ٧٧٦ عددینی طرح ایلرز؛ حاصل طرح مطلوب سنه میلادیه یی کوستر.

زمانك (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) لر ایله حسابی امور و معاملات یومیه و خصوصیهده جاری دکل ایدی؛ (ٲٲٲٲٲٲٲٲٲٲ) لر ارباب تاریخچه مرعی و مستعمل ایدی.

مؤلفردن بعضیلری قبل المیلاد ۱۱۸۴ سنه سنده وقوعبولدیغی تخمین ایدیلان (طریا) (Troia) فتحی مبدأ تاریخ اولق اوزره قبول ایتدیلر .

اسکندر کیرک وفاتندن صکره بونک بیوک دولتی ایچنده تأسس ایدن کوچک دولتلر مختلف تاریخلر قبول ایلشلردر که باشلیجهلری شونلردر :

۱. — (فیلیپوس آریذه ئوس) (Φίλιππος Ἀριδαῖος) ک موقع اقتدارى اشغالى تاریخنه تصادف ایدن وقبل المیلاد ۳۳۴ سنه سی تشرین ثانینسک ۱۲ نیجسندن اعتباراً باشلايان (فیلیپوس دورى) (Φιλιππική ἐποχή) و نام دیگرله (دور اسکندری) (ἐποχή Ἀλεξάνδρου) و اوچنجی بر شهرتله (ئذه سا دورى) (ἐποχή Ἑδέσσης) ؛ ۲. — (سهله فقوس نیقطور) (Σέλευκος Νικάτωρ) ک قبل المیلاد ۳۱۲ ده غزمده قزاندیغی ظفرله باشلايان (سلفکه دورى) (ἐποχή τῶν Σελευκιδῶν) . (بو تاریخ آناتولوده چوق مرعى و معتبر ایدی) ؛ ۳. — (کلدانی دورى) (Χαλδαϊκή ἐποχή) نامیه معروف اولان تاریخ ؛ (بو تاریخ سلفکه دورى تاریخندن آلتی آی ده مؤخر اولوب قبل المیلاد ۳۱۱ سنه سنک ایلک بهارندن اعتباراً باشلادی) . بودورلردن صوکره (آندیئوخوس) (Ἀντίοχος) ک اوج دورى کلور . (بو دورلرک اک معروف و مستعملی قبل المیلاد ۴۹ سنه سنندن اعتباراً باشلادی) . سنه لک تعداد و تعییننده آوروپاده اک چوق (ئولیمیئاس) لره اعتبار اولونور ایدی . (ئولیمیئاس) مسابقه لری ۲۹۳ دفعه اجرا اولوندى . بناء علیه ، مذکور مسابقه لر (۲۹۳) دور تشکیل و ۱۱۷۲ ییل تمثیل ایدر . بو ۲۹۳ دوردن ۱۹۴ دانه سی میلاد عیسی یه قدر کچن زمانلره ، قالان ۹۹ ی ده بونی ولی ایدن زمانلره تصادف ایتدی . کذلک مذکور ۱۱۷۲ سنه دن ۷۷۶ سی میلاددن مقدم و متباقی ۳۹۶ سی بوندن مؤخردر .

یونانیلر خریستیانیغی قبول ایتدکدن صوکره تقویم رومی یی استعماله باشلادیلر و او تاریخدن اعتباراً زمانى (ئولیمیئاس) لرله اولچمکدن فارغ اولدیلر .

*
* *

۲. — روماده .

رومالیلر تاریخ میلیرینک ایلک دورنده سنه لری اکالى مقامات رسمیه یی اشغال ایدن رؤسای حکومتدن باشلایه رق تعداد ایتدکلری حالده ، مؤخرأ — جمهوریت دورنده — (قونصول) (Consul) لک مدت اداره لرینی بالحساب سنه لری تعداد ایدرلر ایدی .

لکن (قونص-ولاق دوری) (Aetas Consularis) نامیه تسمیه ایده بیلدیکمز بو دور قطعیتله تعیین ایدیه مز؛ چونکه قونصوللر موقع اقتداری بدایتده Sextilis، یعنی اغستوسک ابتداسنده اشغال ایتدکلی حالده، (رجال عشره) (Decemviri) دورنده مایس آینک اون بشنده، ده صوکره لری کانون اولک اون اوچنده، ده صوکره لری ده مارتک اون بشنده و قبل المیلاد ۱۵۳ سنه سندن اعتباراً کانون ثانینک ابتداسنده وظیفه مودوعه لری نی ایفایه مباشرت ایدرلر ایدی. بوانتظامسزلق بالطبع قونصوللر دور تاریخسنک انتظامسز لغنه سبب اولدی و بونی انتاج ایتدی.

رومالیلر وقایع تاریخیه قونصوللرک اسملریله تعیین و تسمیه ایتدکلی کبی، (دور تاریخی) (Aetas historica) اسمنی ویردکلی و مبدئی اولق اوزره رومانک تاریخ تأسسنی (Ab Urbe condita) قبول ایلدکلی اصول تورینخده رعایتکار ایدیلر؛ شو قدرکه بو تاریخ معین دکل ایدی؛ چونکه (م. تهره نیچیئوس وارو) (M. Terentius Varro) آلتینچی (تولیمیئاس) ک اوچنچی سنه سنی، یعنی قبل المیلاد ۷۵۳ سنه سی نيساننک ۲۱نجیسنی رومانک تاریخ تأسیسی اولق اوزره قبول ایتدیکی حالده (م. پورچیئوس قاطو) (M. Porcius Cato) رومانک یدنجی (تولیمیئاس) ک برنجی سنه سنده، یعنی قبل المیلاد ۷۵۲ سنه سی ایلک بهارنده تأسیس ایلدیکنی ادعا ایلر. علمای متأخرین (وارو) نک فکرینه اشتراک ایدیورلر.

نشانطاشی } ۹ ب ۱۳۴۴
۲۳ کانون ثانی ۱۹۲۶

استانبول دارالفنون ادبیات مدرسه سنده
یونان قدیم واسکی روما تاریخلری مدرسی
رکن زاده

فاضل نظمی

